

Cezayir 2015

Berkan Ögür

[Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, Ortadoğu Enstitüsü]

Özet

Bu makale Cezayir'in 2015 yılındaki iç ve dış gelişmelerini ele almaktadır. İlk olarak iç politika başlığı altında devlet organları arasında bir güç mücadelesi biçiminde yorumlanan ve ülke siyasetinde etkin rol oynayan istihbarat biriminin önemli isimlerinin Cumhurbaşkanı Buteflika tarafından görevden alınması ve terörizmle mücadele konuları ele alınacaktır. İkinci kısımda ise Cezayir dış politikasında yoğun olarak Mali ve Libya gibi silahlı çatışmalara sahne olan ülkelerde Cezayir'in uluslararası siyasetteki hamleleri ve Batı ile ilişkileri ele alınacaktır. Üçüncü başlıkta ise petrol fiyatlarının düşmesiyle sarsılan ekonomik dengeler açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Cezayir Gizli Servisi | Yolsuzluk | Madani Mezrag | Mali | Libya | Ekonomik Kriz.

Algeria 2015

Abstract

This paper attempts to deal with domestic and foreign policy developments in Algeria during 2015. Initially, the focus lies upon an important domestic issue that is interpreted as a power struggle among government bodies, namely the fact that President Bouteflika ordered the dismissal of high ranking and domestically influential officers inside the intelligence service, and the fight against terrorism. Secondly, Algeria's relations with the neighborhood and the West, and also its international endeavor in armed conflict zones like Mali and Libya are examined. Thirdly, the article sheds light on the destabilization of economic equilibria that emerged due to falling oil prices.

Keywords: Algerian Secret Service | Corruption | Madani Mezrag | Mali | Libya | Economic Crisis.

Giriş

Arap İşyanlarından bu yana Ortadoğu'yu kasıp kavuran çatışma ortamında dahi Cezayir, düzenli seçimlerin yapıldığı, ekonomik ve siyasi istikrarın olduğu, şiddetli siyasi ve toplumsal dalgalanmaların yaşanmadığı bir ülke olarak anılıyordu. Ancak 2015 yılı kısmen de olsa Cezayir'in son yıllarda çizdiği profilinin farklılaşmasına neden oldu. İç politikada devlet erkleri arasında iktidar mücadelesi olarak yorumlanan ve Cezayir siyasetinde uzun zamandır etkin bir rol oynayan üst düzey askeri ve istihbarat bürokratlarının görevden alınması kuşkusuz Cezayir iç siyasetindeki en önemli gelişme olmuştur.

Dış politikada ise önceki yıllarda olduğu gibi Cezayir, hem doğu sınırını paylaştığı Libya'da hem de güney sınırını paylaştığı Mali'de silahlı çatışmalara son vermek ve bu sınırları kullanarak Cezayir'e yönelen terörist akışını durdurmak için yoğun diplomasi faaliyetleri içine girmiştir. Öte yandan iç ve dış siyasetteki bu yoğun gündemine rağmen Cezayir için 2015 yılı en çok ekonomide belirleyici olmuştur. Cezayir ekonomisinin can damarı olan petrol fiyatlarındaki istikrarlı düşüş, ülkenin ihracatını da derinden etkiledi ve uzun zamandır sahip olduğu ekonomik istikrara darbe vurdu. Öyle ki sadece 2015 yılında devlet gelirleri kısa sürede yarı yarıya düştü, birçok yatırım iptal edildi ve yaklaşık 15 yıl sonra ilk kez "kemer sıkma siyaseti" ülke gündemine girdi.

İç Politika

Güç mücadelesi gölgesinde Cezayir iç siyaseti

Cezayir iç siyasetinde bu sene en önemli tartışma devlet aygıtları arasında yaşanan ve güç mücadelesi şeklinde yorumlanan gelişmelerdi. Bu döneme

kadar siyasette oldukça etkin olan istihbarat ve güvenlik birimleri gibi pek çok kurumda reform yapılmıştır. Aslında söz konusu reformlar doğrudan Cumhurbaşkanı Buteflika tarafından birkaç yıl önce başlatılmış ancak üst düzey isimlerin tutuklanması, görevden alınması beklenmedik gelişmelerdi. Cumhurbaşkanı'nın ve çevresindekilerin “reform” ismini verdikleri bu süreci muhalefet, geçen yıl dördüncü kez dört yıllığına seçilen Buteflika'nın kontrolünde tek adamlığa giden yol şeklinde yorumladılar. Cezayir siyasetinde önemli ağırlığı bulunan İstihbarat ve Güvenlik Birimi, Cumhurbaşkanlık Güvenlik ve Cumhuriyet Muhafız Şeflerinin görevlerinden alınması 16 yıl önce Abdulaziz Buteflika'nın göreve gelmesinin ardından ilk kez yaşandı. Bu üç makamın önemi devletin önemli güvenlik ve istihbarat ağlarını doğrudan kontrol etmeleriydi.¹ “Cezayir iç siyasetindeki tüm siyasetçiler üzerinde etkisi bulunan” bu üç ismin görevden alınmasını, muhalefetin aksine kimi uzmanlar ise Cumhurbaşkanı Buteflika'nın 2013'ten bu yana istihbarat birimlerinin yapısının değiştirme çabasının bir parçası olduğunu belirtiyor.²

İstihbarat Servisi'ne yönelik ilk hamle General Hasan ismiyle tanınan terörle mücadele eski istihbarat şube başkanı Abdulkadir Ayet Arrabi'nin tutuklanması oldu. 2013 yılında emekliye ayrılan ve 1990'lı yıllardaki iç savaşta “İslamcı” olarak bilinen teröristlere karşı kararlı mücadelesiyle tanınan Hasan'a yöneltilen suçlama ise askeri belgeleri imha etmekte. General Hasan soruşturma sonucunda 5 yıl hapis cezası aldı. Avukatları tarafından yapılan itirazlar ise mahkemelerce reddedildi.³ Ancak süreç sadece General Hasan'ın tutuklanmasıyla son bulmadı. Hasan'ın tutuklanmasının ardından da istihbarat birimlerini ve orduyu kapsayan görevden almalar devam etti.⁴

İç siyasette deprem etkisi yaratan bir diğer gelişme ise 13 Eylül'de Toufik ismiyle bilinen Cezayir Gizli Servisi (DRS) lideri Muhammed Lamine Mediène'in emekliliğe zorlanarak görevden alınması oldu. Toufik'in emekliliği, çoğu yorumcu tarafından Cezayir yönetimindeki güç mücadelesinin bir devamı olarak yorumlanırken Cezayir iç siyasetindeki dengeleri ciddi anlamda değiştirecek gibi görünüyor. Toufik yaklaşık çeyrek yüzyıldır resmi olarak Savunma Bakanlığı'na bağlı olan DRS'nin başındaydı ve siyasetteki ağırlığı nedeniyle de “gölge”, “Cezayirlilerin Tanrısı” şeklinde betimleniyordu. Bu nedenle “dokunulmaz” olarak görülen Toufik'in emekliliğe ayrılması, ülke siyasetinde beklenmedik bir gelişmeydi.⁵ Toufik'in yerine ise yine uzun zamandır DRS'te görev yapan ve “Bachir” ismiyle tanınan Athmane Tartag atandı.⁶ Ancak DRS'deki değişiklikler bununla sınırlı kalmadı. Cezayir basınına “Toufiksizleştirme (détoufikisation)” şeklinde yansıyan süreçte DRS'nin birçok kademesinde değişiklik yapıldı, görevden almalar devam etti.⁷

Devletin üst kademelerinde yaşanan bir diğer gelişme ise emekli generallerden Hocine Benhaid'in 30 Eylül'de tutuklanması oldu. Benhaid uzun bir dönem Cezayir Ordusu'nda önemli görevlerde bulunmuş ve 1996 yılında emekliye ayrılmıştı. Emekli olduğu dönemden bu yana az da olsa basın açıklamaları yapan Benhaid, uzun bir sessizlikten sonra geçen yıl yapılan seçimlerde Cumhurbaşkanı Buteflika'nın dördüncü kez adaylığına karşı çıkmıştı.⁸

Benhaid tutuklanmasından birkaç gün önce de Radio Maghreb isimli bir radyo kanalının bir programında Cumhurbaşkanı Buteflika'ya yakınlığı ile bilinen çevreleri eleştirmişti. Tutuklanmasının ardından kendisine yönelik herhangi bir suçlama yöneltilmezken tutukluluğu sürecince de uzun bir dönem avukatlarıyla ve doktorlarıyla görüşmesine izin verilmedi. Emekli General Benhaid'in maruz kaldığı bu durum ülkede özellikle muhalif çevrelerin tepkisini çekmiş ve Cezayir'in git gide daha otoriter bir yönetime doğru kaydığı vurgulanmıştır.⁹

Yukarıda değinilen görev değişikliğine ilişkin yorumlara geçtiğimizde ise iki farklı görüşün üzerinde duruluyor. Birinci yorum ve daha çok muhalefetin sahiplendiği, Buteflika'nın gücünü artırma eğiliminde olduğu yönündeydi. Buteflika ile devletin üst bürokrasisi ve ordu arasında derin farklılıklar olduğu zaten biliniyordu. Bu nedenle gerek General Hasan'ın tutuklanması ve gerekse de General Toufik'in görevden alınmasının "devleti yönetenler arasındaki çatışmada" sonucundan ziyade sembolik öneminden bahsediliyor ve Buteflika'nın iktidarını hiçbir kesimle paylaşmak istemediği, bundan sonra reform adı altında ülkede kendi sistemini kuracağı vurgulanıyor. Örneğin 2014 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde %12 oy alan ve muhaliflerin en etkili ismi olarak görülen Talaiou El-Hürriyet Partisi lideri Ali Benflis, 16 Eylül'de, istihbarat birimlerindeki değişimi basın toplantısı yaparak eleştirdi ve demokratik ülkelerde bu tür üst düzey görev değişimlerinin açık bir sebebi, planlı ve belli ilkelere bağlı olması gerektiğini söyleyerek Cezayir'de "iktidarın tatilde"¹⁰ olduğunu, Cezayir'i kimin yönettiğinin bilinmediğini vurguladı.¹¹

İkinci yoruma göre ise Buteflika, iç savaşın son bulduğu günden bu yana siyasetçiler üzerinde bir nevi "Big Brother" görevi yürüten bu kesimleri görevlerinden almasıyla demokratik bir süreç başlattı. Aslında bu "çatışma" kısa bir süre önce başlamış gibi görünse de ilk olarak DRS şefi olduğu dönemde Buteflika'nın dördüncü kez seçilmesine muhalefetini belirten Toufik tarafından başlatıldığı da söylenebilir. Toufik, Buteflika'nın sağlık sorunları nedeniyle adaylığına karşı çıktığını açıklamış olmasına rağmen çoğu uzmana göre Toufik'in karşı çıkışının gerçek sebebi siyasiydi.¹²

Tarihten ve komşulardan gelen terörizm tehdidi

Geçtiğimiz yıllarda Libya ve Mali gibi silahlı çatışmaların yoğun olduğu ülkelere komşu olması sebebiyle Cezayir önemli oranda terörizm tehlikesi yaşamıştı. 2015 yılı ise bu açıdan Cezayir için iyi geçmediği gibi söz konusu tehlikenin varlığını daha da artırmasına tanık olundu. Söz konusu terör tehlikesine ek olarak Cezayir'de 2015 yılı bir başka terörizm türünün daha dönüşüne tanık olmuştur. 1990'lı yıllarda devletin güvenlik birimleriyle ve Cezayir Ordusu'yla silahlı mücadele yürüten İslamcı gruplardan biri olan İslamcı Selamet Ordusu'nun (AİS) tekrardan sahne alması terörizmi Cezayir için önemli gündem maddelerinden biri haline getirmiştir.

İslamcı Selamet Ordusu (AIS)

2015 yılında Cezayir’de beklenmedik gelişmelerden bir tanesi de Madani Mezrag’ın İslami Selamet Cephesi’ni (FIS) yeniden kuracağını açıklaması oldu. FIS, Cezayir’de 1989 yılında İslam Devleti kurmak amacıyla kurulan yasal bir partiydi ve kurucuları arasında Madani Mezrag da bulunmaktaydı. Partinin en büyük başarısı 1991’de yapılan parlamento seçimlerinde de 231 sandalyeden 188’ini almasıydı. Ancak bir yıl sonra 11 Ocak 1992’de askeri darbe sonucunda parti yasaklanmış başta Madani Mezrag olmak üzere birçok yöneticisi cezaevine gönderilmişti. Askeri darbenin ardından kurulan İslamcı Selamet Ordusu (AIS), FIS’in silahlı kolu olarak görüldüğü gibi ateşkes ilan ettiği 24 Eylül 1997 yılına kadar Cezayir Ordusu ve güvenlik güçleriyle silahlı mücadele yürütmüştü. Madani Mezrag da 1990’lı yıllarda hapse girmiş ve uzunca bir dönem cezaevinde kalmıştı. Son olarak 2 Temmuz 2003 yılında Buteflika yönetimi tarafından serbest bırakılan Mezrag, uzun bir dönemdir Katar’da yaşamaktaydı.¹³

İslamcı Selamet Ordusu’nun eski başkanı Mezrag, 27 Ağustos’ta Jijel’de 1000 delege toplayarak partinin hedefinin şeriat kurallarını uygulayan İslam Devleti kurmak olduğunu açıkladı. Aynı toplantıda İslam dünyasının içinde bulunduğu sıkıntıların sebebi olarak Batılı değerleri ve devletleri gösterirken sistemin kendilerini hapse attığını, öldürdüğünü ancak şimdi geri geldiklerini söyledi. Madani Mezrag geçmişteki FIS’in de devamı olduklarını söyledi ve silahlı eylemler konusunda ise “...şimdi, bir siyaset var o da Dava...” yanıtını verdi.¹⁴

Mezrag’ın parti kurulmasına ilişkin yapmış olduğu açıklamaya ilk yanıt Başbakan Abdülmelik Sellal’dan geldi. Sellal 2 Eylül’de yaptığı açıklamada yasalara göre teröristlerin parti kurabilmesinin mümkün olmadığını ulus olarak teröristlerle mücadelelerine devam edeceklerini belirtti.¹⁵ Sellal konuşmasının devamında, iç savaşın yaşandığı 1990’lı yıllarla ilgisi olan kimselerin bu konuda daha dikkatli olmaları gerektiğini ve bu tür kimselerin siyasete geri dönmelerinin 1990’lı yıllardaki iç savaşı hatırlatacağını belirterek eskiden adı terörizme bulaşmış kimselerin parti kurmasının doğru olmadığını görüşünü belirtti.¹⁶

Aslında Mezrag’ın açıklamalarına en çok Cumhurbaşkanı Buteflika’dan yanıt bekleniyordu. Bunun nedeni ise onun Cumhurbaşkanlığı döneminde, 15 Ağustos 2005’te, “Barış ve Uzlaşma Yasası” ismiyle referanduma sunulan ve kabul edilen yasa, 6 binden fazla radikal İslamcı için genel af ilan edilmesini, bu grupların liderlerinin Ortadoğu ülkelerine sürgün edilmesini öngörüyordu. Yine yasa kapsamında daha önce suça bulaşmış ve haklarında yakalama kararı olanların altı ay içinde silah bırakıp yetkililere başvurmaları durumunda ölüm cezası veya ömür boyu hapis gerektiren suçlarda indirim yapılmasını ve yasadan yararlananların siyasi yaşamdan dışlanması öngörüyordu.¹⁷ Cumhurbaşkanı Buteflika’nın 28 Eylül’de yaptığı açıklamadaki “Barış ve Uzlaşma Yasası’nı” hatırlatan sözleri medya tarafından “Buteflika Madani Mezrag’ın

siyasi parti kurmasına kapılarını kapattığı” şeklinde yorumlandı.¹⁸ Gerek Cumhurbaşkanı Buteflika’nın gerekse Başbakan Sella’ın konuşmalarında referans verdikleri söz konusu yasanın 5. maddesi “hangi biçim altında olursa olsun dinin siyaset için araç olarak kullanılmasını”, 26. maddesi ise “geçmişte terörist eylemlerde bulunmuş kimselerin hangi koşul altında olursa olsun siyaset yapmalarını” yasaklamıştır.¹⁹ Devletin üst kademelerinden Mezrag’ın geçmişteki terörist faaliyetlerini hatırlatan açıklamaların ardından Mezrag, El-Watan²⁰ televizyonuna verdiği röportajda 90’lı yıllarda yaşananlarda kendisinin bir sorumluluğu olmadığını hatta o dönem yaşananların bir kurbanının da kendisi olduğunu, yasal partisiyle seçimlerde çoğunluğu elde ettiğini ve kendilerinin İslam Devleti kurma amacı taşıyan hiçbir terörist grupla bağlantısı olmadığını belirterek kendisini “dindar ve politik bir insan” şeklinde tanımladı.²¹

Mezrag’ın verdiği röportajın içeriği kadar biçimi de tartışıldı. Röportajın yayınlanmasından yedi gün sonra 12 Ekim’de, Cezayir İletişim Bakanı, Madani Mezrag ile röportaj yapıp yayınladıkları gerekçesiyle kanalın kapatıldığını açıkladı. Kanalın çalışanları kararın ardından “El-Watan özgür ve demokratır” sloganları eşliğinde oturma eylemi yaparak kanalın tekrardan açılmasını talep etti. Kanal yöneticileri de kanalın tekrardan yayına açılması için mahkemeye başvurdu.²²

Öte yandan Madani Mezrag’ın bir siyasi parti kuracağını açıklamasının ardından Cezayir Ordusu AIS’e operasyon başlattı ve Jijel yakınlarında 6 terörist yakalandığı açıklandı. Yakalanan 6 teröriste yöneltilen suçlama ise “terörist gruplara yardımcı olmak” ve “savaş mühimmatı, patlayıcı madde, silah ticareti yapmak ve bulundurmak” oldu.²³

İslami Mağrip El Kaidesi (AQMI - Al-Qaida au Maghreb islamique)

El-Kaide’ye bağlı Hilafet’in Askerleri adlı örgütün Cezayir’de en ses getiren eylemi Eylül 2014’te Cezayir’e turist olarak giden Fransız vatandaşı Herve Gourdel’i kaçırmaya çalışması olmuştu. Herve Gourdel’i rehin alan Hilafetin Askerleri, daha önce internet üzerinden yayınladıkları bir videoda “Fransa, İŞİD’e karşı Irak’ta ve Suriye’de yapılan operasyonlardan çekilmediği taktirde rehineyi öldüreceklerini” bildirmişti.²⁴ Yaklaşık üç ay örgütün elinde rehin kalan Herve Gourdel’in ölü bedeni Cezayir’in turistik bölgelerinden biri olan Abi Youssef’te (başkent Cezayir’in 160 km kuzeydoğusu) Cezayir Ordusu tarafından 15 Ocak’ta başı kesilmiş halde bulundu.²⁵ Fransız turistin öldürülmesinin ardından örgütün etkin olduğu bölge olan Cezayir ve Kabil’de operasyonlar düzenleyen Cezayir Ordusu, Hilafetin Askerleri’ne bağlı bir teröristin yakalandığını bir teröristin de öldürüldüğünü bildirdi.²⁶

AQMI’ye bağlı Hilafetin Askerleri’nin Fransız turisti öldürmesinden on gün sonra örgüt, El-Kaide’ye olan bağlılıklarının son bulduğunu açıkladı. Aynı açıklamada örgüt, bundan sonra halife olarak Ebubekir El-Bağdadi’yi tanıdıklarını ve İŞİD’e bağlı olacaklarını ilan etti.²⁷ Örgütün 2015 yılında

ses getiren tek eylemi bu olmadı. AQMI, 18 Temmuz akşamı Cezayir'in güneybatısında Ain Defla vilayetinde bir pusu sonucunda 14 Cezayir askerini öldürdüğünü açıkladı. Devamında ise öldürülen askerlerin görüntüleri sosyal medya üzerinden yayımlandı. Cezayir askeri makamlarının yaptığı açıklamaya göre, askerlerin pusuya düşürülmesinin ardından bölgede teröristlere yönelik operasyon yapıldı ancak teröristler kaçmayı başardı.²⁸

Cezayir'in güney ve doğu sınırındaki ülkelerin yaşadığı iç savaş Cezayir açısından da sınır güvenliğini sorunlu hale getirmektedir. Bu sınırlardan yaşanan sızlamalar nedeniyle geçtiğimiz yıllarda da Cezayir ordusu birçok kez pusuyla karşılaşmıştı. Ancak bu olay teröristlerin yaptığı saldırıların sonucu bir seferde en çok can kaybının verildiği saldırı oldu. Öte yandan Ain Defla vilayeti kanlı iç savaşın yaşandığı 90'lı yıllarda İslamcı gruplarla şiddetli çatışmaların yaşandığı bir bölgeydi. Son on yıldır bölgede ciddi bir terör saldırısına rastlanmazken, gerek Libya'da çıkan iç savaş ve gerekse güney sınırındaki Orta Afrika devletlerinin istikrarsız yapısı Kabil, Tizi Ouzou ve Boumerdés gibi şehirlerde AQMI ve İŞİD gibi terör gruplarının çatışma meydanına dönmesine neden oldu. Cezayir Savunma Bakanı'nın yaptığı açıklamaya göre, 2015'in ilk üç ayında 102 İslamcı terörist öldürülürken birçok terörist de yakalanmıştır.²⁹

Yolsuzluk Tartışmaları

Cezayir iç siyasetinde yolsuzluk tartışmaları uzun bir zamandır gündem oluşturamasa da muhalefet tarafından aralıksız bir şekilde uzun süredir dile getirilmekteydi. Özellikle 2015'te olmak üzere son yıllarda ekonomik krizin şiddetlenmesiyle birlikte birçok yatırımın iptal edilmesi yolsuzluk tartışmalarını ülke gündemine taşımıştır. Ülke içindeki devlet yatırımlarına ilişkin tartışmalara Avrupa Birliği (AB) içinden gelen yolsuzluk soruşturmaları da eklenince yolsuzluk Cezayir için en önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiştir.

Bu bağlamda yıl içinde Cezayir adının karıştığı ilk yolsuzluk tartışması AB'de başlamıştır. Tartışmanın temelinde ise Sahra bölgesinden gelen mültecilerin kaldığı kamp için yapılan insani yardımlara ilişkin AB'nin 2007 yılında kaleme aldığı rapor yer almıştır. Bu rapor 2007 yılında kaleme alınmasına rağmen AB'nin 22 Ocak 2015 tarihindeki bütçe görüşmeleri sırasında görüşülmeye başlanmıştır. Söz konusu görüşme Cezayir'deki Tindouf mülteci kampına gönderilmesi planlanan 10 milyon avroyu kapsamaktadır. Suçlama ise kamptaki mülteci sayısını daha fazla yardım parası alabilmek amacıyla, olduğundan daha fazla gösterildiği iddiasıdır.³⁰

23 Nisan'da İtalya'da Agusta Westland şirketinin eski yöneticilerine yönelik yolsuzluk soruşturması açılması sonucunda Cezayir'de de söz konusu şirketten helikopter alımında usulsüzlük yaptığı iddiasıyla Cezayirli yetkililere yönelik soruşturma başlatıldı. Aslında bu, Cezayir'de İtalya bağlantılı olarak başlayan ikinci yolsuzluk skandalı oldu. Bu soruşturma süreçleri Cezayir'de

ve İtalya'da "Sonatrach I" ve "Sonatrach II" isimleriyle yürütülmekteydi. Sonatrach I olarak bilinen birincisi 2013'te başlamış ve Saipem şirketine yapılan yaklaşık 8 milyar avro ödemeye ilgiliydi. Bu soruşturmada eski Enerji Bakanı Chakib Khelil'in 200 milyon avro civarında yolsuzluk yaptığı iddia ediliyordu.³¹

Berberiler: Cezayir'in değişmeyen gündemi

Cezayir'de yoğunluklu olarak Berberilerin yaşadığı ve ülkenin kuzeyinde bulunan Gardaie bölgesinde İbadi mezhebine mensup Berberi kökenliler ile Sünni mezhebine mensup Araplar arasında Temmuz ayında çatışmalar yaşandı. 8-9 Temmuz'da bölgede Berberilerin başlattığı gösterilerde, polisin göz yaşartıcı gaz ve şiddet kullanması 22 ölüme ve onlarca kişinin yaralanmasına yol açtı. Aslında ilk gösteriler ülkenin turistik bir şehri olan ve barındırdığı kültür mirası ile UNESCO tarafından koruma altına alınan tarihi eserlerin bulunduğu Mzab şehrinde gerçekleşti. Burası Berberilerin yoğunluklu olarak yaşadığı ve çoğu zaman Berberi kökenli gösterilerin yaşandığı Gardaie bölgesinin yaklaşık olarak 120 km kuzey doğusunda bulunan bir şehirdir. Bölgede yaşanan krizin ardından Cumhurbaşkanı Buteflika başbakan Abdulmelik Sellal'i, Savunma Bakanı Yardımcısı Ahmet Gaid Salah'ı ve ordunun üstü düzey komutanlarını acil toplantıya çağırdı. Toplantının ardından bölgedeki krizin sona erdirilmesi için gerekli güvenlik önlemlerinin alınması gerektiği ve düzenin tekrardan tahsis edilmesi kararı çıktı. Krizin bir diğer etkisi ise Gardaie bölgesine yapılması planlanan tüm uçuşların iptal olması oldu. Öte yandan can kayıplarının yanı sıra gerek Gardaie bölgesinde gerekse de turistik Mzab şehrinde birçok ev, işyeri ve dükkan yakılıp yağma edildi.³²

Dış Politika

Libya Krizi ve Uluslararası Çözüm Arayışları

Libya'nın içinde bulunduğu konumdan ötürü Libya sınırı Cezayir için tam anlamıyla başa çıkmakta zorlandığı bir sorun yumağına dönüşmüştür. Terör tehlikesi ve artan kaçakçılık sebebiyle 19 Mayıs 2014'ten beri kapalı olan sınır bu yıl da kapalı kalmaya devam etti. Cezayirli yetkililer önceki yıllarda tekrarladıkları gibi bu yıl da Libya'da tarafların siyasi uzlaşa sağlayıp istikrarlı bir siyasi yapı kurulana dek sınırın kapalı kalacağını açıkladılar. Bu sınır Cezayir için sadece terör geçişini ifade etmiyor aynı zamanda artan kaçakçılık sebebiyle ülke içince dolandırıcılık, adam kaçırma, silah kaçakçılığı gibi suç oranlarının da artmasına neden oluyor. Bunun dışında Cezayir için bu sınırın güvenliğini sağlamak ekonomik maliyetiyle de bir başka yükü beraberinde getiriyor.³³ Bu bakımdan Cezayir'in 2015 yılındaki Libya politikası, uluslararası alanda silahların bir yana bırakıldığı ve siyasi sürecin başladığı bir Libya için müzakere çabasıyla geçmiştir.

Bu kapsamda Cezayir'in bu soruna yanıt aradığı ilk yer Afrika Birliği oldu. Cezayir'in de katıldığı Afrika Birliği Komisyonu'nun liderlik ettiği uluslara-

rası Libya konferansı 28 Ocak'ta toplandı. Bu toplantının ilki Aralık 2014'te yapılmıştı ve yapı olarak da Libya'nın komşusu olan altı ülkeyi, BM güvenlik konseyi üyelerini, Arap Ligi'ni ve AB'yi kapsıyor.³⁴

Aralık ayında ise Cezayir, Libya'da çözüm bulma çabasıyla "Libya'ya komşu olan ülkeler Toplantısı"na ev sahipliği yaptı. Toplantıya Cezayir'in yanı sıra Tunus, Mısır, Sudan Nijer, Çad, Arap Ligi ve Afrika Birliği temsilcileri katıldı. Bu toplantıda Libya'da güçlenen cihatçı örgütlere karşı alınması muhtemel önlemler görüşülürken savaşıyan taraflara da bir araya gelme çağrısında bulunuldu.³⁵ Toplantıdan yaklaşık bir hafta sonra Cezayir Mağrip İşleri Bakanı Abdulkadir Messahel BM çatısı altında Roma'da düzenlenen bakanlar düzeyinde yapılan toplantıya katıldı.³⁶ Burada yaptığı açıklamada Messahel, Cezayir'in BM'nin yürüttüğü sürece sonuna kadar destek vereceğini, Libya'nın toprak ve siyasi bütünlüğünü desteklediklerini ve Cezayir'in en başından beri olduğu gibi siyasi çözüme destek verdiğini belirtti.³⁷

Cezayir'in Libya sorununa yönelik yıl içindeki son hamlesi ise sınırdaki kontrol noktalarını arttırmak oldu. Zaten son yıllarda Cezayir-Libya sınırında sistematik olarak asker sayısı artırılıyordu. Cezayir hükümetinin Aralık ayında aldığı ve sınıra yeniden asker göndermeyi öngören kararla birlikte Libya sınırındaki Cezayirli asker sayısı 50 bini aştı.³⁸

Mali Krizi ve Cezayir'in arabuluculuğu

Cezayir dış politikasının belki de hem toplumsal hem de güvenlik açısından en kritik kısmını oluşturan Afrika ülkeleri ile olan ilişkilerde 2015 yılında önemli bir adım atıldı.³⁹ Cezayir'in güney sınırlarının önemli bir bölümünü oluşturan Mali sınırı, daha çok Mali'de faaliyet yürüten silahlı örgütler nedeniyle önemli ölçüde sorun oluşturmaya devam ediyordu. Bu yönüyle sınır güvenliği hem ekonomik olarak ağır bir yüke mal olurken hem de sınır bölgesindeki silahlı unsurların varlığı toplumsal olarak sorun oluşturmaktaydı.

Bu bağlamda ilk adım Mali yönetimi ile Mali'de silahlı eylemler yapan örgütler arasındaki anlaşmaya Cezayir'in ev sahipliği yapması ve arabuluculuk rolü üstlenmesi olmuştur.⁴⁰ Cezayir'in arabuluculuk çabaları kısmen önceki yıllara dayansa da en yüksek perdede Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtane Lamamra tarafından dile getirildi ve Lamamra 29 Ocak'taki Afrika Birliği Zirvesi'nde Mali'deki taraflara en az altı ay sürecek bir ateşkes ve nihayetinde barış anlaşması imzalamaya çağrısında bulundu.⁴¹

Cezayir'in öncülük ettiği barış ve ateşkes girişiminde taraflar arasındaki ilk resmi imzalar 1 Mart'ta atıldı. Ulusal birliğin korunmasının ve silahlı grupların taleplerinin görüşüldüğü, ateşkesin başladığı bir sürece geçişi resmileştiren ateşkes metni Mali hükümeti ile 6 silahlı grup (Azawad'ın Özgürlüğü Ulusal Hareketi –MNSA, Azawad Birliği Yüksek Konseyi –HCUA, Azawad Arap Hareketi –MAA, Muhalif MAA, Azawad Halkı için Koordinasyon –CPA, Direniş Vatan Cephesi ve Hareketler Koordinasyonu –CM-FPR) arasında imzalandı.⁴² Ancak bu anlaşma sadece ateşkesin tesis edilmesi ve tarafların

silahlı çatışmalara son vermeyi hedefliyordu. Anlaşmanın imzalanmasının ardından taraflar arasındaki görüşmeler devam etti ve Cezayir Dışişleri Bakanı “anlaşmada yeni bir aşamaya geçildiğini” ilan etti.

Tunus ile İlişkiler

Libya’da ve Kuzey Afrika’da her geçen gün daha fazla etkili olan terör eylemleri Tunus ve Cezayir’in dış politikada ortak bir siyaset izlemesini sağlamıştır. Bu bağlamda son yıllarda güvenlik kapsamlı gelişen ilişkiler özellikle Tunus’ta turistik otellere yapılan ve 37 kişinin ölümüne neden olan saldırıların ardından had safhaya ulaştı.⁴³

İki ülke arasındaki güvenlik zirvelerinin ilki sınırda yer alan El-Oued (Cezayir) ve Tozeur (Tunus) vilayetlerinin valileri liderliğinde 18 Şubat’ta yapıldı. Toplantı sırasında iki vilayet arasındaki kültürel ve sosyal bağların geliştirilmesi gibi yerel gündem maddeleri de görüşülürken toplantının asıl ağırlık merkezini terörizm oluşturmuştur.⁴⁴ İki taraf arasında bu görüşmeler sırasında güvenlik önlemleri için işbirliği yapılması gerektiği konuşulurken bu konudaki asıl düzenleme yaklaşık bir ay sonra 3 Mart’ta sadece sınır güvenliğinin konuşulduğu bir toplantıda yapıldı.⁴⁵ Bu iki toplantı ilerleyen aylarda yerini ulusal düzeyde görüşmelere bıraktı.

Özellikle Libya’daki iç savaştan ötürü artık rutin hale gelen iki ülke arasındaki güvenlik zirveleri Tunus’ta gerçekleştirilen terör saldırısının ardından daha da arttı. Tunus’taki terör saldırısının hemen ertesi gününde Cezayir’de Tunus’a destek gösterileri düzenlenirken⁴⁶ resmi düzeyde ise ilk görüşmeler, iki ülke liderlerinin karşılıklı girişimiyle, 29 Haziran’da gerçekleşti ve ordu ve istihbarat birimlerinin katıldığı üst düzey bir toplantı gerçekleştirildi. Toplantıda teröre karşı alınabilecek ortak önlemler görüşüldü ve ilk olarak istihbarat paylaşımının artırılması kararlaştırıldı.⁴⁷ İki ülke arasında yine güvenlik bağlamındaki diğer adım ise 24 Ekim’de Tunus Başbakanı Habib Essid’in Cezayir ziyareti sırasında atıldı.⁴⁸ İki gün süren bu ziyaretin sonunda iki ülke arasında kapsamlı bir anlaşma imzalandı. Bu anlaşma kapsamında, başta güvenlik olmak üzere ticaret, sanayi gibi konularda iki ülke yetkililerinin periyodik olarak bir araya gelmesi kararlaştırıldı.⁴⁹

Cezayir ile Tunus arasındaki işbirliği anlaşmalarına rağmen Tunus’ta gerçekleşen terör saldırılarının ardından, Cezayir hükümeti Tunus sınırında da güvenlik tedbirlerini artırdı ve Tunus sınırına takviye askeri birlikler gönderdi. Yetkililere göre bu birlikler kontrolün sağlanmasında önemli ölçüde faydalı olurken sınır kaçakçılığının önlenmesini de sağladı.⁵⁰ Resmi makamlardan Tunus sınırına gönderilen asker sayısı konusunda net bir rakam verilmezken bazı kaynaklara göre bu rakam 25 bin civarındaydı.⁵¹

Fransa ile İlişkiler

Cezayir-Fransa ilişkilerinin en önemli ayağını Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande’nin Cezayir Cumhurbaşkanı Abdulaziz Buteflika’yı 15 Haziran’daki

ziyareti oldu. Bu ziyaret Hollande’ın Cumhurbaşkanlığı döneminde ikinci Cezayir ziyaretiydi. Gerek Fransız gerekse Cezayir basını tarafından “ekonomi” ve “güvenlik” görüşmesi olarak duyurulan görüşmede ağırlıklı gündem maddeleri Afrika’da ve Ortadoğu’da devam eden istikrarsız yapı, alınacak güvenlik tedbirleri ve olası işbirlikleri oldu.⁵²

Görüşmenin ekonomi ayağında petrol fiyatlarındaki düşüş ile birlikte şiddetlenen kriz içindeki Cezayir ekonomisinin krizden çıkışı için olası senaryolarda Fransa’nın rolü görüldü. Fransa 2013 yılına kadar Cezayir’in ithalat kaleminin birinci sırasında yer alıyordu. Bu yıldan sonra Çin, Cezayir’in birinci tedarikçisi konumuna geldi. Cezayir’in Fransa’dan yaptığı ithalatın önemli bir kısmını tahıl ürünler, otomobil ve ilaçlar oluştururken, 2014 yılında Cezayir’in Fransa’dan yaptığı ithalat ise 10,5 milyar avro civarındaydı.⁵³

Ziyareti sırasında Cezayir Meclisi’nde konuşma yapan Fransa Cumhurbaşkanı Hollande “Fransa, Cezayir’in ekonomik anlamda birinci ortağıdır ve bu böyle olmaya devam edecek” diyerek Cezayir’de yatırımları ve fabrikaları olan Renault, Danone gibi büyük Fransız sermaye gruplarının varlığına işaret etti. Bu açıdan her iki taraf da ekonomik ilişkilere tekrardan dinamizm kazandırılması konusunda görüş bildirdi. Özellikle Cumhurbaşkanı Hollande ile birlikte Cezayir ziyaretiyle eşlik eden Fransız yetkililer, Fransa’nın Cezayir’e ihracat konusunda Çin’le rekabet etmeye hazır olduğunu, “ortak üretim” stratejisiyle bunu gerçekleştireceklerini dile getirdiler. Cezayirli yetkililer ise petrol fiyatlarının düşmesi ile şiddetlenen ekonomik krize vurgu yaparken “ekonomiyi çeşitlendirme” konusunda Fransa’nın önemli bir ortak olabileceğini dile getirdiler.⁵⁴

Fransız basını ise özellikle Orta Afrika ülkelerinde önemli yatırımları bulunan Fransa için bölgenin güvenliği açısından Cezayir’in çok önemli konuma geldiği yorumunda bulundu ve ziyaretin güvenlik ayağını Fransa açısından Sahra Bölgesi’nin güvenliğinin oluşturduğu vurgulandı. Hatta kimi Fransız yorumculara göre Afrika’da yaptığı askeri operasyonlarında hava sahasını ve topraklarını Fransa’ya açan Cezayir, Fransa için Afrika’ya açılan tek kapıdır. Cezayir’in coğrafi konumunu önemli kılan bir başka nokta ise Libya ile sahip olduğu uzun sınırdır. Libya sorunu konusunda aynı çizgide bulunan iki ülke yetkilileri de bu toplantı vesilesiyle gerek Ortadoğu’da gerekse Kuzey ve Orta Afrika bağlamında terörizmin güç kazanmaması için ortak hareket edebileceklerini açıkladılar.⁵⁵

Hollande’ın ziyareti sırasında ekonomi, güvenlik ve siyasi alanda verilen olumlu demeçlere rağmen iki ülke arasında yaklaşık dört ay sonra, 17 Ekim’de kısa süren bir kriz yaşandı. Cezayir İletişim Bakanı Hamid Grine’in Fransa ziyareti sonrası Cezayir’e dönüşü sırasında havaalanında Fransız yetkililer tarafından üst düzey bir aramaya tabii tutulması iki ülke arasında kısa süreli de olsa diplomatik krize dönüştü. Cezayir Dışişleri Bakanı “olayın kabul edilemez olduğunu” söyleyerek Cezayir’deki Fransız Büyükelçisini bakanlığa çağırdı.⁵⁶ Fransız Büyükelçi “bu olay kesinlikle iki ülke ilişkilerini yansıtmıyor” açıklamasını yaptı.⁵⁷ Zira olaydan yaklaşık on gün sonra Cezayir

yir Dışişleri Bakanı Ramtane Lamamra'nın Paris ziyareti sırasında bu olayı anlamaması ve Le Monde'a verdiği mülakatta Cezayir-Fransa ilişkilerini "çok boyutlu", "tam kapsamlı partner" şeklinde tanımlaması söz konusu olayın iki ülke ilişkilerini etkilemediği ama kısa süreli gerilime yol açtığı şeklinde yorumlanabilir.⁵⁸

Avrupa Birliği (AB) ile ilişkiler

AB-Cezayir ilişkilerinde 2015 yılındaki en önemli gelişmesi 17 Eylül tarihinde AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini'nin Cezayir'e ziyareti sırasında iki taraf arasında imzalanan finans anlaşmaları oldu.⁵⁹ Mogherini, Cezayir'de yapmış olduğu açıklamada her iki taraf arasındaki ilişkilerin hem ekonomik hem de güvenlik bağlamında güçlü olması gerektiğini belirterek Libya ve Mali'deki istikrarsız durumun Cezayir-AB ilişkilerini daha da önemli kıldığını vurguladı ve bu işbirliğinin her şeyden önce terör karşısı mücadelede önemli mesafeler kat edeceğine inandığını ifade etti.⁶⁰ AB temsilcisinin bu iyimser konuşmasına ve gelecek perspektifine karşın Cezayir tarafında ise durum farklıydı. Cezayir Dışişleri Bakanı Remtane Lamamra Brüksel ziyareti sırasında AB-Cezayir ilişkileri ile ilgili olarak "Cezayir çok şey verdi ama çok az aldı" açıklamasını yapmıştı. Cezayir Dışişleri Bakanı'nın vurguladığı ise AB ile Cezayir arasında daha önce imzalanan anlaşmalarda AB'nin ticari olarak avantajlı konumda olduğu ve Cezayir'e göre çok daha fazla kazandığıydı.⁶¹ Bu nedenle AB temsilcisinin Cezayir ziyaretinin ağırlıklı gündem maddesini güvenlik oluştururken Cezayir için ise ekonomi birinci gündem maddesi olmuştur.

Öte yandan yine bu ziyaret sırasında AB ile Cezayir arasında 2002 ve 2005 yıllarında imzalanan işbirliği anlaşmalarının da tekrardan gözden geçirilmesi ve yenilenmesi kararlaştırılmıştır. Bu kapsamda Cezayir tarafının talebi AB ile Cezayir arasında bakanlıklar düzeyinde çalışma grupları oluşturulması oldu. Cezayir'in talebinin temel amacı, 2002 ve 2005 yıllarında AB ile imzalanan anlaşmalarda Cezayir'in aleyhine olduğu düşünülen ticari dengelerde ve gümrük anlaşmalarında Cezayir'in lehine olacak şekilde yeniden düzenleme yapmaktır.⁶² Bu bağlamda anlaşma çerçevesinde Cezayir endüstri ürünlerinin AB gümrüklerinden vergisiz geçişi mümkün hale geldi. Ancak tarım ürünlerine vergisiz geçiş için kota uygulanması, sanayi ürünleri ile aynı durumdan yararlanmaması bir başka tartışma konusu oldu. Çünkü Cezayir'in AB'ye sanayi ürünlerinde yapmış olduğu ihracat tarım ürünlerine göre çok daha azdır ve enerji sektörü de hariç tutulduğunda Cezayir'in AB'ye ihracat rakamları çok düşük düzeylerde kalmaktadır. Bu durum da ülke içinde Cezayir ekonomisinin rekabet edebilme gücünü düşürdüğü yorumlarına sebebiyet vermiştir.⁶³

AB ile Cezayir arasındaki görüşmeler yıl içinde devam ederken en önemli görüşme 9 Aralık'ta gerçekleştirildi ve bu görüşmeler Cezayir'in 2016'da yapacağı yargı reformlarını içermektedir.⁶⁴ Bunun yanı sıra Avrupa'da bulu-

nan Cezayir Anayasa Konseyi Başkanı ile Fransız Anayasa Konseyi Başkanı arasında yapılan görüşmelerde Cezayir'in insan hakları ve yargı alanlarında atacağı adımlar görüşüldü.⁶⁵

Ekonomik Gelişmeler

Kuşkusuz Cezayir ekonomisine ilişkin en önemli gelişmeler son yıllarda düşme eğilimi gösteren ve 40 doların altına kadar inen petrol fiyatlarındaki dalgalanmadan kaynaklanmaktadır. İhracatının çok büyük bir bölümü petrol, doğalgaz gibi enerji kaynaklarına dayalı ülkelerin yaşadığı ekonomik sıkıntıyı Cezayir de (ihracatın %96'sı petrol ve doğalgaza dayanmaktadır) 2015 yılında ciddi bir şekilde yaşadı. Bunun bir yansıması olarak ekonomik talepleri içeren gösteriler yaşandı ve devlet yetkilileri de petrol fiyatlarındaki düşüşten kaynaklanan ihracat-ithalat dengesizliğini çözmek için arayışlara girdi. Bunun dışında yine ekonomik kriz sebebiyle birçok yatırım projesi iptal edildiği gibi kemer sıkma siyaseti de uzun bir aradan sonra ülke gündemine girdi.

Petrol fiyatlarındaki düşüşün ülke ekonomisindeki etkisine geçmeden önce Cezayir ekonomisinin genel durumuna ilişkin birkaç rakamı vermek yerinde olacaktır. Son yıllara bakıldığında petrol fiyatlarındaki düşüşe rağmen Cezayir ekonomisinin düşük de olsa büyüme ivmesini koruduğu görülüyor. Cezayir ekonomisi 2013'te %2,8 büyürken 2014'te %3,8 büyümüştü. Krizle birlikte önemi artan Cezayir Merkez Bankası'ndaki dolar rezervi ise 2014 Haziran'ında 193 milyar dolar seviyesindeydi.⁶⁶ Aslında devletin ekonomi kademesinden gelen açıklamalar kronolojik olarak incelendiğinde ülke ekonomisi için alınan tedbirler konusunda geç kalındığını göstermektedir. Uluslararası finans kuruluşlarının ve muhalefetin uyarılarının tersine yetkililer uzun bir süre petrol fiyatlarındaki düşüşün geçici olduğunu, Cezayir ekonomisinin çok güçlü olduğunu savunmuşlardır.

Buna en iyi örnek Cumhurbaşkanı Buteflika'nın ve Cezayir Merkez Bankası'nın açıklamalarıdır. Buteflika uluslararası finans kuruluşlarının ve muhalefetin ekonomik kriz uyarısı yaptığı sıralarda ekonomik krizi reddederken, Ekim ayında Bakanlar Konseyi'nde yaptığı açıklamada Cezayir'in ekonomik krizde olduğunu ve gerekli adımların atılacağı yönünde açıklama yaptı. Cumhurbaşkanı aynı açıklamasında hükümetten kamu harcamalarını kısmasını ve yolsuzluğun üstüne gidilmesini de istedi ve Cezayir vatandaşlarına da "bu zor günler için ulusal dayanışma" çağrısı yaptı.⁶⁷ 1 Kasım 1954'te başlatılan "Milli Kurtuluş Hareketi" dolayısıyla her yıl yapılan kutlamalara da bu yıl ekonomik kriz damgasını vurdu. Kutlamalar vesilesiyle konuşma yapan Cumhurbaşkanı Buteflika önceki yılların aksine bu yıl Fransız işgalinden bahsetmek yerine ekonomik kriz ağırlıklı bir konuşma yaptı ve Cezayirliilerin ekonomik kriz karşısında soğukkanlılığını koruması gerektiğini bu zor günlerin geride kalacağını açıkladı.⁶⁸

Diğer taraftan Cezayir Merkez Bankası başkanı Muhammet Laksaci Ocak ayında yaptığı açıklamada petrol fiyatlarındaki düşüşün ülke ekonomisine

getireceği yükü ilgili konuşurken şunları söylüyordu: “Döviz rezervleri dışarıdan gelebilecek bir şok dalgasını karşılayabilir.”⁶⁹ Ancak Laksaci, yaklaşık yedi ay sonra tekrar açıklama yaptığında Cezayir’in dolar rezervlerinin erimeye devam ettiğini ve 2015 Haziran ayı itibarıyla geçen yıla oranla 30 milyar doların üstünde erimeyle 159 milyar dolar seviyesine düştüğünü açıkladı.⁷⁰ Merkez Bankası Başkanı’nın açıklamasından yaklaşık bir ay sonra ülke ekonomisinin mevcut durumu ve geleceği üzerine bir rapor yayınlayan Toplum ve Ekonomi Ulusal Konseyi (CNES), açık bir şekilde ekonomik kriz ve sosyal patlama uyarısı yaparken durumun düzeltilmesi için alınacak tedbirler kısmında “düzenli vergilerin yeniden düzenlenmesi” gerektiğine vurgu yaparak vergilerde %10 oranında artış yapılabileceğini öngördü. Bunun yanı sıra aynı raporda işsizlik oranının da tekrardan artmaya başlayacağı uyarısı yapılıyor ve 2016’nın başında %11,3 seviyesine (2015’in ilk çeyreğinde işsizlik oranı %10,3 olarak açıklanmıştı) çıkması öngörülüyor.⁷¹ Rapordaki enflasyon verileri ise hükümetin daha önce açıkladığı yıllık %3 enflasyon hedefinin tutmayacağını göstermektedir. Rapora göre 2015 Haziran’ında yıllık enflasyon %5 düzeyinde gerçekleşmiştir. Raporun sonuç kısmında ise bu zor durumdan çıkış için “ekonominin çeşitlendirilmesi” önerisi yapılıyor.⁷²

Raporda ayrıca küresel piyasaların Cezayir aleyhine devam ettiği süreçte Cezayir’in bütçe açığının da artacağı öngörülmektedir. Örneğin 2015 Mayıs ayında 902,8 milyar dinar olan bütçe açığının 2016 yılına girişte 1.100 milyar dinarı bulması beklenmektedir. Bu durumun bir başka olumsuz etkisi ise elbette dinarın değerinin ve Cezayir vatandaşlarının alım gücünün düşmesidir. Cezayir Merkez Bankası’nın resmi verilerine göre 2015 yılının sadece ilk üç çeyreğinde dinar, dolar karşısında %22 oranında değer kaybetti.⁷³

Bu açıdan Cezayir’in petrol üzerinden kaybettiği gelirlerini anlayabilmek için petrol ihracatı verilerine bakmak anlamlı olacaktır. Cezayir Merkez Bankası’nın rakamlarına göre Cezayir’in petrol ihracatı yılın ilk üç ayı kıyaslandığında 2015 yılında %43,1 oranında düşerek 18,1 milyar dolar oldu. 2014 yılında bu rakam 32 milyar dolar seviyelerindeydi. Petrol dışı ihracat rakamı olan 812 milyon dolar ise ülke ekonomisinin petrol ihracatına olan bağımlılığını gösteren başka bir veri olarak öne çıkmaktadır.⁷⁴

Ekonomideki bu olumsuz tablonun bir yansıması olarak Ağustos ayında bazı sosyal projeler ve yatırımlar iptal edildi. 20 Ağustos’ta Başbakan Sellal, valilerle bir toplantı yaparak petrol fiyatlarındaki düşüşten kaynaklı olarak harcamalarda kısıtlamaya gidilmesi gerektiğini açıkladı. Toplantı sonrasında da açıklama yapan Başbakan Sellal, sağlık ve eğitim harcamaları dışında diğer kamu harcamalarında kısıntıya gidileceğini açıkladı.⁷⁵ Bu toplantıdan yaklaşık bir ay sonra Başbakan Sellal bakanlıklardan “gereksiz harcamaları kısımlarını” ve “kamu harcamalarında tasarrufa gitmelerini” istedi ve “kamu harcamalarında %4 oranında azalmaya gideceklerini” açıkladı.⁷⁶

Birçok kesime göre hükümetin almayı öngördüğü kararlar ekonomideki verileri Cezayir için pozitif çevirmek için yeterli değildir. Bu kesimlerin başında ise ülkede zaten zayıf olan muhalefetin en güçlü sesi olan ve aynı za-

manda önceki yıl yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde %12,18 oy alarak ikinci olan Ali Benflis⁷⁷ geliyor. Ali Benflis'in başını çektiği bu çevrelere göre, ülke ekonomisinin bu zor durumdan kurtulması için hükümet kemer sıkma siyaseti yerine yapısal reformlara yönelmelidir. Benflis'e göre, dış piyasalar kadar hükümetin yanlış ekonomi politikaları ve yolsuzluk ekonominin çıkmaza girmesinin temel nedenleri arasındadır.⁷⁸

Sonuç

Arap İsyanları'ndan bu yana büyük bir değişime sahne olan ve bazı ülkelerde değişimin silahlı çatışmaya, iç savaşa dönüştüğü Ortadoğu coğrafyasında Cezayir, ekonomik ve siyasi istikrarı ile çevresindeki ülkelere farklı bir profil sergilemekteydi. Ancak 2015 yılı Cezayir için pek çok açıdan zorluklarla geçtiği gibi ekonomik ve siyasi istikrarının kırılganlığının açığa çıktığı bir yıl oldu. Bu yılın Cezayir açısından en önemli sonucu kuşkusuz, petrol ve doğalgaz gibi enerji kaynaklarına bağımlı büyümenin ekonomiyi küresel piyasalara mahkum olmasının sonuçlarının ortaya çıkmasıdır.

Bu bakımdan uzun yıllardır muhalefetin dile getirdiği "ekonominin çeşitlendirilmesi" söylemi etrafında geliştirilen eleştirilerin büyük ölçüde haklılık payı olduğu görülmüştür. Hükümetin ancak 2015 yılının ikinci yarısından itibaren gündemine aldığı bu eleştiri, Cezayir ekonomisi için kaçınılmaz adımlardan biri olarak görülüyor. Elbette petrol fiyatlarının yeniden yükselişe geçmesinin ekonomideki rüzgarı yeniden Cezayir lehine döndürme ihtimali bulunmaktadır. Ancak ekonomide petrole bağlı olmaktan kaynaklanan bu kırılganlık Cezayir ekonomisi için her zaman sorun olmaya devam edecek gibi görünmektedir. Öte yandan ekonomideki kırılganlığın bir başka tepki de Cezayir halkından gelebilir. Ekonomik krizle birlikte işsizlik, yolsuzluk ve enflasyonun yükselmesi halk arasında huzursuzluğa yol açarken ekonomik krizin önüne geçmek için sosyal yardımların ve altyapı ve konut projelerinin iptal edilmesi olası bir gösteri dalgasını tetikleyebilir.

Kronoloji

- **22 Ocak:** AB tarafından Cezayirli bazı yetkililere yolsuzluk soruşturması başlatılmıştır.
- **28 Ocak:** Libya İç Savaşı'na çözüm bulmak amacıyla Cezayirli yetkililer Afrika Birliği ülkeleri bir araya geldi.
- **18 Şubat:** Cezayir ve Tunus'un sınır vilayetleri olan El-Oued (Cezayir) ve Tozeur (Tunus) valileri bir araya gelerek yerel güvenlik tedbirlerini ve iki sınır vilayeti arasında yapılması planlanan kültürel ve sosyal etkinlikleri görüştüler.
- **1 Mart:** Cezayir'in öncülük ettiği ve Mali hükümeti ile silahlı gruplar arasında ateşkes yapılmasını öngören anlaşmada ilk imzalar atıldı.
- **10 Mart:** Cezayir'de eylemler düzenleyen Hilafetin Askerleri örgütü, IŞİD'e biat ettiğini açıkladı.
- **23 Nisan:** Uzun zamandır gündemde olan yolsuzluklar hakkında ilk soruşturma başlatıldı.
- **15 Haziran:** Fransa Cumhurbaşkanı François Hollande, Cezayir'i ziyaret etti.
- **29 Haziran:** Tunus ve Cezayir arasında üst düzey yetkililerin katıldığı güvenlik konulu zirve yapıldı.
- **18 Temmuz:** 16 Cezayir askeri Hilafetin Askerleri örgütü tarafından öldürüldü.
- **20 Ağustos:** Başbakan Sellal ekonomik krize karşı kamu harcamalarının %4 azaltılacağını açıkladı.
- **7 Eylül:** Madani Mezrag'ın siyasi parti kuracağını açıklamasının ardından AİS'e yönelik operasyonlar başlatıldı.
- **14 Eylül:** Toufik'in yerine DRS'nin başkanlığına Athmane Tartag getirildi.
- **17 Eylül:** AB Dış Politika Yüksek Temsilcisi Federica Mogherini Cezayir'e ziyaret gerçekleştirdi ve AB ile Cezayir arasında iki finans anlaşması imzalandı.
- **14 Ekim:** Madani Mezrag ile mülakat yaptığı gerekçesiyle El-Watan TV kapatıldı.
- **20 Ekim:** Terörle mücadele eski istihbarat şube başkanı General Hassan'ın beraat isteği mahkemece reddedildi.
- **24 Ekim:** Tunus ile Cezayir arasında ekonomiyi ve güvenlik önlemlerini içeren kapsamlı bir anlaşma imzalandı.

Notlar

- 1 "Importants changements à la tête des services de sécurité en Algérie", *RFI*, 26 Temmuz 2015.
- 2 "Cezayir'in 25 yıllık istihbarat başkanı değişti", *TRT Haber*, 13 Eylül 2015.
- 3 Hadjer Guenanfa, "Refus de la liberté provisoire pour le général Hassan", *TSA*, 20 Ekim 2015.
- 4 "La succession de Bouteflika plane sur la réforme des services secrets", *RFI*, 1 Eylül 2015.
- 5 Said Rabia, "Mirage et réalité de la police politique", *El Watan*, 14 Eylül 2015.
- 6 Salim Mesbah, "Athmane Tartag : Un « bombardier » à la tête du DRS", *El Watan*, 14 Eylül 2015.
- 7 Sofiane Ait Ifflis, "La « détoufikisation » a commencé", *Liberté Algérie*, 19 Eylül 2015.
- 8 "Algérie: le général à la retraite Hocine Benhadid interpellé", *RFI*, 1 Ekim 2015.
- 9 Nissa Hammadi, "Le général Benhadid reste en prison", *Liberté Algérie*, 15 Ekim 2015.
- 10 Cezayir'de Cumhurbaşkanı Buteflika sağlık sorunları nedeniyle sık sık Fransa'ya gitmek zorunda kalıyor ve yılın önemli bir kısmını Fransa'da geçiriyor. Ali Benflis'in yaptığı tatil benzetmesi de Buteflika'nın durumunu eleştiriyor.
- 11 Farid Abdeladim, "Benflis : "Je doute que ce soit l'œuvre exclusive de Bouteflika", *Liberté Algérie*, 16 Eylül 2015.
- 12 Hacem Ouali, "Le général Toufik mis à la retraite : La fin d'une époque", *El Watan*, 14 Eylül 2015.
- 13 James D. Le Sueur, "Between Terror and Democracy, Algeria since 1989", Zed Books, London, 2010.
- 14 Hadjer Guenanfa, "Madani Mezrag rêve d'un État islamique en Algérie...", *TSA*, 2 Eylül 2015.
- 15 "Sellal dit niet à Madani Mezrag", *press-algerie.net*, 2 Eylül 2015.
- 16 Hammadi Souhida, "Pas de parti pour Madani Mezrag", *Liberté Algérie*, 3 Eylül 2015.
- 17 James D. Le Sueur, "Between Terror and Democracy, Algeria since 1989", Zed Books, London, 2010, s. 90-91.
- 18 Hebba Selim, "Bouteflika ferme la porte aux ambitions de Madani Mezrag de créer un parti politique", *Al Huffington Post*, 28 Eylül 2015.
- 19 Hammadi Souhida, "Pas de parti pour Madani Mezrag", *Liberté Algérie*, 3 Eylül 2015.
- 20 Cezayir'de günlük çıkan El-Watan gazetesiyle ilgisi yoktur. El-Watan televizyon kanalı ülkede İslamcı olarak nitelenen kesimlere yakınlığı ile bilinen bir televizyon kanalıdır.
- 21 Rafik Meddour, "Madani Mezrag répond au président Bouteflika : « Personne ne m'empêchera de créer mon parti ! »", *algeriepatriotique.com*, 5 Ekim 2015.
- 22 Meziane Abane, "Algérie : une chaîne TV fermée pour avoir donné la parole à un ancien chef terroriste", *Le Monde*, 14 Ekim 2015.
- 23 "Six anciens repentis de l'AIS arrêtés", *algerie-focus.com*, 7 Eylül 2015.
- 24 Berkan Öğür, "Cezayir 2014", Ortadoğu Yıllığı 2014, Açılım Kitap, Kemal İnat, Muhittin Ataman (Ed.), İstanbul, 2015, s. 347.
- 25 "Le corps d'Hervé Gourdel a été retrouvé en Algérie", *Le Monde*, 15 Ocak 2015.
- 26 Amil Akef, "Le corps d'Hervé Gourdel retrouvé à une vingtaine de kilomètres du lieu de son assassinat", *Le Monde*, 15 Ocak 2015.
- 27 Laurence Caramel ve Joan Tilouine, "L'État islamique multiplie ses « franchises » en Afrique", *Le Monde*, 10 Mart 2015.
- 28 "Algérie: Aqmirevendiquela mort de 14 soldats", *Le Point International*, 19 Temmuz 2015.

- 29 "AQMI revendique une attaque meurtrière contre l'armée algérienne", *Le Monde*, 19 Temmuz 2015.
- 30 "Bruxelles accuse Alger de détournements d'aide humanitaire", *Le Monde*, 23 Ocak 2015.
- 31 Amir Akef, "L'Algérie frappée par une série de scandales de corruption impliquant des officiels", *Le Monde*, 11 Mayıs 2015.
- 32 "Des violences intercommunautaires font 22 morts en Algérie", *Le Monde*, 7 Temmuz 2015., Amir Akef, "Alger envoie l'armée dans le Sud", *Le Monde*, 9 Temmuz 2015.
- 33 "Cezayir, güvenlik nedeniyle Libya sınırını kapalı tutuyor", *TRT Haber*, 9 Ekim 2015.
- 34 Emeline Wuilbercq, "Libye : Tensions à l'Union Africaine autour du Qatar et de la Turquie", *Le Monde*, 28 Ocak 2015.
- 35 "Les pays voisins de la Libye appellent à une coordination face au "terrorisme"", *huffpostmaghreb.com*, 2 Aralık 2015.
- 36 "Rome conference: Participants strongly committed to Libya's unity, territorial integrity", *Algérie Presse Service*, 12 Aralık 2015.
- 37 "Messahel reiterates Algeria's consistent position for political solution to Libyan crisis", *Algérie Presse Service*, 13 Aralık 2015.
- 38 Nadia Bentamansourt, "Tunisie-Algérie : De grands renforts sécuritaires et militaires sur les frontières avec la Libye", *African Manager*, 4 Aralık 2015.
- 39 Cezayir'in öncülük ettiği Mali'de barışı sağlama yönündeki süreçte Mali'de anlaşmalara katkı kısmi olarak devam etmiş tarafların talepleri de farklılaşmıştır. Mali özelinde bakıldığında birçok detayın olduğu bu tartışma kapsamında çalışmada sadece Cezayir'in dış politikası çerçevesinden bakılacaktır.
- 40 Söz konusu arabuluculuk rolünde Cezayir'in yanı sıra Fransa'da etkin rol oynamıştır.
- 41 Anne Kappès-Grangé ve Benjamin Roger, "Ramtane Lamamra: « Un accord de paix peut être signé au Mali dans moins de six mois »", *Jeune Afrique*, 29 Ocak 2015.
- 42 "Accord de paix imminent au Mali", *Le Monde Afrique*, 28 Şubat 2015.
- 43 "Tunus'ta turistik otellere saldırı: 37 ölü", *Hürriyet*, 26 Haziran 2015.
- 44 Malik Tahir, "Alger et Tunis veulent redonner "vie" à la bande frontalière commune pour contrer le terrorisme", *huffpostmaghreb.com*, 18 Şubat 2015.
- 45 Malik Tahir, "Algérie -Tunisie: les rencontres entre responsables frontaliers se multiplient pour "réactiver" la coopération", *huffpostmaghreb.com*, 3 Mart 2015.
- 46 Salsabil Chellali, "Tourisme : les Algériens répondent présents en Tunisie", *Jeune Afrique*, 13 Ağustos 2015.
- 47 "Réunion sécuritaire de haut niveau entre l'Algérie et la Tunisie", *businessNews.com*, 29 Haziran 2015.
- 48 "Le chef du gouvernement tunisien en visite en Algérie à partir de dimanche", *Algérie Presse Service*, 24 Ekim 2015.
- 49 "Algérie-Tunisie: établissement d'une feuille de route pour exécuter les accords de coopération", *Algérie Presse Service*, 26 Ekim 2015.
- 50 Hebba Selim, "L'armée algérienne en vigilance maximale à la frontière avec la Tunisie, les trabendistes en chômage forcé (Presse)", *huffpostmaghreb.com*, 28 Haziran 2015.
- 51 "L'Algérie déploie 25.000 hommes sur ses frontières avec la Tunisie (source sécuritaire)", *Maghreb Emergent*, 28 Haziran 2015.
- 52 David Revault d'Allonnes, "La visite de François Hollande à Alger dominée par le terrorisme", *Le Monde*, 16 Haziran 2015.
- 53 "François Hollande en Algérie pour parler économie et sécurité", *Le Monde*, 15 Haziran 2015.

- 54 Charlotte Bozonnet et David Revault d'Allonnes, "Entre la France et l'Algérie, une relation au beau fixe", *Le Monde*, 15 Haziran 2015.
- 55 David Revault d'Allonnes, "A Alger, François Hollande rattrapé par le dossier du terrorisme", *Le Monde*, 15 Haziran 2015.
- 56 "Affaire Grine : ce qu'a dit Alger à l'ambassadeur de France", *Le Monde*, 18 Ekim 2015.
- 57 Riyad Hamadi, "L'affaire Hamid Grine « risque d'altérer » la qualité des relations algéro-françaises", *Le Monde*, 18 Ekim 2015.
- 58 Charlotte Bozonnet, "« Sauver la Libye, c'est la boussole qui doit guider les uns et les autres »" *Le Monde*, 27 Ekim 2015.
- 59 "Accords De Financement Entre L'algérie Et L'union Européenne", *Liberte*, 17 Eylül 2015.
- 60 "Algérie-Union Européenne: Federica Mogherini annonce la révision prochaine de l'Accord d'association", *huffpostmaghreb.com*, 17 Eylül 2015.
- 61 Essaid Wakli, "Algérie-UE/ La révision de l'accord d'association en discussion à Alger", *algerie-focus.com*, 17 Eylül 2015.
- 62 "Algérie-UE: lancement prochain des discussions sur la révision de l'Accord d'association", *Algérie Press Service*, 17 Eylül 2015.
- 63 "Révision de l'accord d'association : l'Algérie peut-elle en tirer profit ?", *Liberte*, 19 Eylül 2015.
- 64 "Programme of accompanying justice reform continues in 2016", *Algérie Press Service*, 9 Aralık 2015.
- 65 "Debré hopes mutual cooperation relations between French, Algerian constitutional councils", *Algérie Press Service*, 9 Aralık 2015.
- 66 "Hydrocarbures : L'activité en baisse en 2014", *El Watan*, 19 Ağustos 2015.
- 67 Sonia Lyes, "Bouteflika reconnaît enfin la gravité de la crise économique", *Le Monde*, 6 Ekim 2015.
- 68 Achira mammeri, "Le président Bouteflika demande aux Algériens de rester calmes", *TSA*, 31 Ekim 2015.
- 69 Sana Kanafani, "La paix sociale à l'épreuve du prix du baril en Algérie", *Le Monde*, 21 Ocak 2015.
- 70 "Les réserves de change de l'Algérie en baisse à 159 milliards de dollars", *El Watan*, 8 Eylül 2015.
- 71 Raporun bu kısmında işsizlikle ilgili verilerin IMF'in verileri aktarılıyor.
- 72 Tewfik Abdelbari, "Réserves de change, chômage, recettes : détérioration générale des indicateurs économiques", *TSA*, 29 Ekim 2015.
- 73 Tewfik Abdelbari, "Crise économique : l'Algérie dans le rouge", *TSA*, 8 Eylül 2015.
- 74 Charlotte Bozonnet, "L'Algérie fragilisée par la chute du cours de l'or noir", *Le Monde*, 12 Eylül 2015.
- 75 Nouri Nesrouche, "Finances et rentrée sociale : Le gouvernement dos au mur", *El Watan*, 29 Ağustos 2015.
- 76 "Austérité : Sellal interdit les cadeaux de fin d'année", *Algérie Press Service*, 16 Eylül 2015.
- 77 Berkan Öğür, "Cezayir 2014", Ortadoğu Yıllığı 2014, Kemal İnat, Muhittin Ataman (Ed.), 2014, s. 346.
- 78 Said Rabia, "Benflis à propos des changements au DRS : «Qui agit au nom du Président ?»", *El Watan*, 16 Eylül 2015.